

چشم انداز صنعت مواد غذایی در جهان

به نقل از موسسه کوفاس - ژوئیه ۲۰۱۶

مدیریت ریسک

گروه ارزیابی ریسک پرتفوی و مطالعات داخلی

مقدمه

علی‌رغم شدت پدیده ال‌نینو در سال جاری نسبت به سال‌های ۸۳-۱۹۸۲ و ۹۸-۱۹۹۷، این پدیده، کمتر از میزان پیش‌بینی شده بر قیمت کالاها اثر گذاشت. گرچه بین ماه‌های ژانویه تا می ۲۰۱۶ شاخص قیمت جهانی اقلام غذایی فائو (شامل میانگین شاخص بهای پنج گروه کالایی) ۴٪ افزایش از خود نشان داد؛ در ماه ژانویه، این شاخص به پایین‌ترین سطح خود از آوریل ۲۰۰۶ رسیده و در ماه می، ۸٪ پایین‌تر از سال قبل بود.

به جز شاخص بهای شیر (۱۲٪-) که همچنان دستخوش لغو سهمیه اروپا در آوریل ۲۰۱۵ می‌باشد، قیمت سایر اقلام کشاورزی از ماه ژانویه افزایش یافته است. قیمت شکر (۲۱٪+) و روغن (۱۷٪+) بیشترین رشد را داشته‌اند. بنا بر اعلام سازمان بین‌المللی شکر^۱، برای سال ۲۰۱۶ پیش‌بینی می‌شود برای اولین بار در طول شش سال، تولید شکر در دنیا پایین‌تر از مصرف آن گردد. چشم‌انداز ضعیف تولید شکر در هند (می ۲۰۱۶)، به عنوان دومین تولیدکننده بزرگ این محصول در جهان، فشار بیشتری بر قیمت‌ها وارد نموده است. در مورد روغن، به ویژه کاهش تولید روغن نخل منجر به افزایش قیمت‌ها شده است. بر اساس گزارش واحد اطلاعات اکونومیست (EIU)، کمبود بی‌سابقه بارندگی طی سالهای ۲۰۱۵-۲۰۱۶ منجر به کاهش تقریبی ۱/۸ درصدی در تولیدات کشاورزی گردیده است.

افزایش معتدل‌تر بهای گوشت (۵٪) و غلات (۲٪) به صورت خودکار صورت پذیرفته است. این افزایش در واکنش به قیمت‌های بسیار پایین این اقلام در ابتدای سال بوده است، به طوری که سطح قیمت گوشت و غلات به ترتیب از فوریه ۲۰۰۹ و سپتامبر ۲۰۰۶ به پایین‌ترین سطح خود رسید.

نقاط قوت و ضعف صنعت

نقاط قوت

- پایان پدیده ال‌نینو بدون اثرگذاری شدید
- پشتیبانی تقاضا با مصرف خانوارها در کشورهای نوظهور

نقاط ضعف

- اثرپذیری صنعت غذا از ناپایداری وضعیت آب و هوا
- ذخایر انبوه غلات

¹ International Sugar Organization

بررسی ریسک صنعت در جهان

پیش‌بینی ریسک این صنعت در مناطق مختلف جهان، از دید موسسه کوفاس، به شرح ذیل است:

منطقه	ریسک *	چشم‌انداز **
آمریکای شمالی	متوسط	علائم ضعف و احتمال کاهش فعالیت‌ها
آمریکای لاتین	پرریسک	ضعف ساختاری و چشم‌انداز نامطلوب
آسیای نوظهور	متوسط	علائم ضعف و احتمال کاهش فعالیت‌ها
اروپای مرکزی	متوسط	علائم ضعف و احتمال کاهش فعالیت‌ها
اروپای غربی	متوسط	علائم ضعف و احتمال کاهش فعالیت‌ها
خاورمیانه و ترکیه	پر ریسک	ضعف ساختاری و چشم‌انداز نامطلوب

★ طبقه بندی ریسک: ۱- کم، ۲- متوسط، ۳- پرریسک، ۴- بسیار پرریسک

★★ طبقه‌بندی چشم‌انداز: ۱- بسیار مطلوب، ۲- علائم ضعف و احتمال کاهش فعالیت‌ها، ۳- ضعف ساختاری و چشم‌انداز نامطلوب یا نسبتاً بالا، ۴- بحران مشهود یا قریب‌الوقوع

بررسی تقاضای مواد غذایی در جهان

- با فرض افزایش موردانتظار جمعیت جهان (۱/۱٪ بر اساس نظر موسسه مطالعات جمعیت‌شناسی^۲)، احتمال تغییر میزان تقاضای محصولات کشاورزی در سال ۲۰۱۶ بعید به نظر می‌رسد.
- در آسیا، علی‌رغم کساد اقتصادی چین، صنعت غذایی همچنان پررونق است. چشم‌انداز مصرف برنج (۱/۲٪ رشد از سپتامبر ۲۰۱۵ تا سپتامبر ۲۰۱۶ یعنی همزمان با فصل برداشت محصول) با وجود تقاضا از سوی قاره آسیا در حد باثباتی است. مصرف برنج در چین، هندوستان، اندونزی (۶۰٪ مصرف جهانی) به ترتیب ۰/۷٪، ۱/۹٪، و ۱/۴٪ در سپتامبر ۲۰۱۶ نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش خواهد یافت. همچنین برای غلات انتظار می‌رود تقاضای ذرت از سوی چین با رشد چشمگیری (۳/۸٪) مواجه شود، کشوری که ۲۲٪ از تقاضای جهانی را تشکیل می‌دهد. به علاوه، افت بهای سویا خبر خوشی برای چین محسوب می‌شود زیرا این کشور بزرگترین مصرف‌کننده جهانی سویا (۳۰٪ از مصرف جهانی) می‌باشد. بر اساس گزارش EIU، در سال ۲۰۱۶ رشد مصرف دانه سویا در چین ۶/۴٪ رشد خواهد یافت که این رقم از متوسط جهانی یعنی ۴/۳٪ بالاتر است.
- در آمریکای شمالی، انتظار می‌رود تقاضای ذرت (بیشترین مصرف‌کننده غلات در دنیا، همچنین ایالات متحده بعنوان تولیدکننده عمده غلات) در سال ۲۰۱۶ ثابت باقی بماند. منع واردات مواد غذایی روسیه در ۱۵ فوریه ۲۰۱۶ در برابر واردات دانه سویا (حدود ۲ میلیون تن) و ذرت (کمتر از یک میلیون تن) از ایالات متحده، تأثیر نسبتاً کمی بر صنعت غذایی

² Institute for Demographic Studies

ایالات متحده گذاشته است. این ارقام در مقایسه با ۳۰ میلیون تن واردات دانه سویا از ایالات متحده به چین، ناچیز به شمار می‌روند.

- آمریکای جنوبی به ویژه برزیل و آرژانتین بیشترین رشد تقاضای سویا را در سال ۲۰۱۶ تجربه می‌کنند (۷٪ به طور متوسط و بر اساس گزارش USDA^۲). سطح مصرف این دو کشور هم تراز با کشور چین است (یعنی ۳۰٪ مصرف جهانی). بر اساس پیش‌بینی USDA، تولید گوشت در برزیل (۱۶٪ تولیدکننده جهانی گوشت گاو)، ۲/۱٪ افزایش خواهد یافت.
- بر اساس نظر EIU، در سال ۲۰۱۶ اتحادیه اروپا بعنوان بزرگترین مصرف‌کننده گندم (بالغ بر ۱۷/۸٪ مصرف جهانی) با ۲/۸٪ افزایش در مصرف گندم مواجه خواهد شد. مطابق نظر فائو، این رشد ناشی از نیاز این منطقه برای خوراک دام است. اتحادیه اروپا، به عنوان سومین مصرف‌کننده گوشت گاو در سطح دنیا (۱۳٪ مصرف جهانی در سال ۲۰۱۵)، افزایش مصرف ۲ درصدی (دو برابر متوسط رشد سایر کشورها) را در سال ۲۰۱۶ تجربه خواهد نمود. در نهایت، با ممنوعیت واردات مواد غذایی از ایالات متحده و اتحادیه اروپا (میوه، سبزیجات، گوشت، طیور، ماهی، شیر و محصولات لبنی) توسط روسیه که تا ژانویه ۲۰۱۷ تمدید گردیده، احتمال می‌رود صنعت غذایی همچنان ضعیف باقی بماند.

عرضه

- با وجود تولید غلات، شیر و گوشت، محصولات کشاورزی با مازاد عرضه جهانی در سال ۲۰۱۶ مواجه خواهد شد. پدیده ال نینو عمدتاً بر شکر و روغن اثر گذاشته است.
- در آسیای جنوب شرقی، تولید روغن نخل در کشور اندونزی (۵۳/۶٪ از تولید جهانی) از خشکسالی شدید در پایان سال متأثر گردیده و بر اساس برآورد EIU با کاهش ۱/۶ درصدی در سال ۲۰۱۶ مواجه می‌شود. با وجود رشد تقاضا در می ۲۰۱۶، قیمت‌ها تا پایان سال جاری افزایش خواهند یافت. افت عرضه جهانی شکر در ۲۰۱۶ عمدتاً ناشی از کاهش تولید شکر هندوستان (دومین تولیدکننده بزرگ شکر در جهان) می‌باشد که از پدیده ال نینو بیش از حد مورد انتظار متأثر گردیده است (۱۰٪- در سال ۲۰۱۶). این اثرگذاری در قیمت‌ها نیز قابل مشاهده است؛ به طوریکه در می ۲۰۱۶ نسبت به ماه مشابه سال قبل، قیمت‌ها ۲۵٪ افزایش یافته است. در مورد برنج، علی‌رغم کاهش اندک تولید جهانی (۰/۸٪-)، افزایش موجودی انبار به معنای تثبیت قیمت‌ها می‌باشد.
- آمریکا، به عنوان تولیدکننده اصلی سویا و ذرت، در سال ۲۰۱۶ احتمالاً با کاهش تولید روبرو خواهد شد. کاهش بهای کلیه اقلام کشاورزی منجر به تنزل درآمد خالص کشاورزان و دامداران آمریکایی شده است. در پی افت ۳۸ درصدی بین سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵، وزارت کشاورزی ایالات متحده پیش‌بینی نموده که در سال ۲۰۱۶ قیمت کالاهای کشاورزی مجدداً

^۲ - وزارت کشاورزی ایالات متحده

۳٪ کاهش را تجربه خواهد کرد.

- در آمریکای جنوبی، صنعت غذایی نسبت به افزایش نرخ بهره وام‌ها و کاهش ارزش پول ملی آسیب‌پذیر بوده و این موضوع منجر به افزایش قیمت برخی از اقلام وارداتی شده است. مقررات زدایی در بخش کشاورزی آرژانتین، همزمان با کاهش ارزش پزو (۱۳٪-) در ژوئن ۲۰۱۶ نسبت به ماه مشابه سال قبل)، ممکن است منجر به تشویق صادرات کالاهای کشاورزی در سال ۲۰۱۶ شود. تصمیم ماکری رئیس جمهور آرژانتین مبنی بر حذف عوارض صادرات بر ذرت و گندم، و کاهش عوارض سویا به این مهم کمک نموده است. علی‌رغم پیش‌بینی کاهش جهانی تولید ذرت در سال ۲۰۱۶ (۱/۴٪-)، انتظار می‌رود تولید این محصول در آرژانتین با ۷٪ رشد در این سال مواجه گردد. همین مورد برای برزیل نیز مصداق دارد. کشوری که بر اساس نظر EIU، ۲/۶٪ افزایش صادرات سویا در سال ۲۰۱۶ را تجربه خواهد کرد.
- ترکیه، به عنوان صادرکننده عمده میوه و سبزیجات، از منع مراودات بازرگانی اعمال شده از سوی روسیه در پی بحران دیپلماتیک در فوریه ۲۰۱۶، متضرر گردیده است. ۱۷٪ از کل صادرات میوه و سبزیجات ترکیه در سال ۲۰۱۵ به مقصد روسیه صورت گرفته است.
- در اروپای غربی، پس از سقوط قیمت‌ها در اوایل سال ۲۰۱۵، تولیدکنندگان شکر از افزایش قابل توجه بهای محصول از اوایل ۲۰۱۶ (۲۱٪ در سطح جهان) بهره‌مند گردیدند. این افزایش قیمت عمدتاً ناشی از کاهش عرضه جهانی ناشی از بروز پدیده ال‌نینو می‌باشد. با این وجود، علاوه بر هندوستان، اتحادیه اروپا (۸/۹٪ تولید جهانی) نیز دستخوش کمبود زمین‌های کشت چغندر قند شده و عرضه شکر این منطقه ۲۱/۵٪ در همان دوره کاهش خواهد یافت. در نهایت در اروپای شرقی، اثر منع واردات روسیه بر تولیدکنندگان محصولات غذایی قابل ملاحظه بوده است (به ویژه کشاورزان سیب زمینی در لهستان).

صندوق ضمانت صادرات ایران بعنوان اولین موسسه اعتبار صادراتی تاسیس شده در خاورمیانه با صدور انواع بیمه نامه‌ها، ضمانت نامه‌ها و ارائه سایر خدمات مالی از صادرکنندگان کشور حمایت می‌نماید. در بیمه‌نامه‌ها ریسک عدم وصول مطالبات صادرکنندگان، سرمایه‌گذاران و یا بانکهای تامین مالی کننده ایشان از خریداران خارجی و بانکهای خارجی در بازارهای هدف تضمین می‌گردد. ضمانتهای صندوق نیز به صادرکنندگان در جذب تامین مالی از بانکها، قبل و بعد از حمل کمک می‌نماید. اعتبار سنجی خریداران خارجی و سایر خدمات صندوق نیز در بسیاری از موارد راهگشای صادرکنندگان، سرمایه‌گذاران و بانکهای ایرانی فعال در حوزه صادرات می‌باشد. نقشی که این موسسه در ایران ایفا می‌نماید همان نقشی است که در آلمان بر عهده هرمس، در ایتالیا: ساچه، در فرانسه: کوفاس، در ژاپن: Nexi و در چین بر عهده Sinosure قرار دارد. مدیریت ریسک صندوق بمنظور کاهش ریسک صادرات و سرمایه‌گذاری ایرانیان در سایر کشورها و همچنین اطلاع رسانیهای لازم، ضمن ارزیابی ریسک بانکها و کشورها، اقدام به تهیه یا ترجمه گزارشات مختلف در حوزه‌های ریسک کشوری، اوضاع اقتصادی، تامین مالی، بیمه اعتباری، فعالیت هم‌تایان و سایر موارد مرتبط می‌نماید.